

SUPPLEMENTUM N.º 75 PALAESTRAE LATINAE

Cum PALAESTRAE LATINAE fasciculum 75 casu deperierit et ideo nonnulli subnotatores illum habere nequeant, utile duximus praecipuas pagellas denuo edere, quas hic exscriptas legetis.

Noctis obscurae interpretatio

Ex litteris ab interprete carissimo acceptis haec liceat ingenua simplicitate et nativo sermone praemittere:

«...Parece que el Santo me ha ayudado para que, a pesar de la rapidez y la falta de medios, no resulte del todo mal la traducción de la «Noche oscura». La he hecho en verso yámbico cuaternario y senario combinados; que son los que más se parecen a la combinación castellana, y por la misma razón de parecido he puesto estrofas de cinco versos, aunque no se hallan en Horacio. Por si se ha escapado algún gazapillo de métrica (carezco de diccionario y parnaso) le pongo los versos medidos, a fin de que V. R. les dé un repaso... Desde luego el conjunto no acaba de satisfacerme, pero mi estro poético no puede dar más de sí. Recuerde V. R. lo que dice Cervantes, que las traducciones por bien hechas que estén, son tapices vistos al revés.

La noche «oscura»

*En una noche oscura
Con ansias en amores inflamada,
¡Oh dichosa ventural
Salí sin ser notada
Estando ya mi casa sosegada,
A oscuras y segura,
Por la secreta escala disfrazada
¡Oh dichosa ventura!
A oscuras y en celada
Estando ya mi casa sosegada.
En la noche dichosa
En secreto que nadie me veía,
Ni yo miraba cosa,
Sin otra luz ni guía
Sino la que en el corazón ardía.
Aquésta me guiaba
Más cierto que la luz del mediodía,*

Nox obscura

*Sub noctis umbra naviter
ardore cordis atque amoris percita;
beata rerum gaudia!
vidente nemine exii,
meis relictiis in quiete sedibus.
Securior sine comite
scalam per occultissimam, specie nova,
beata rerum gaudia!
celata solitudine,
meis relictiis in quiete sedibus.
In nocte felicissima
fruens secreta mentis altitudine,
non intuebar quidpiam,
non luce gaudens nec duce,
praeter coruscantem intimis praecordiis.
Haec lux velut meridies
per civitatis me plateas contulit,*

*A donde me esperaba
Quien yo bien me sabía
En parte donde nadie parecía.*

*¡Oh noche que guiaste,
Oh noche amable más que la alborada:
Oh noche que juntaste
Amado con Amada,
Amada en el Amado transformada!*

*En mi pecho florido,
Que entero para él solo se guardaba,
Allí quedó dormido,
Y yo le regalaba
Y el ventalle de cedros aire daba.*

*El aire de el almena
Cuando ya sus cabellos esparcía,
Con su mano serena
En mi cuello hería
Y todos mis sentidos suspendía.*

*Quedéme y olvidéme,
El rostro recliné sobre el Amado.
Cesó todo y dejéme
Dejando mi cuidado
Entre las azucenas olvidado.*

quo praestolabatur diu
quem ipsa recte noveram
nullis aperta civium conspectibus.

O nox die praeclarior,
quae me per inuia nemorumque duxeris
occulta Sponsi brachiiis
sponsaeque ritu junxeris
Dilecto, amoris jam revinctam nexibus.

Meo virente pectore,
quod soli Amato illi integrum servave-
ibi quiescens dormiit, [ram,
mulcente sponsa dulciter,
levi cedrorum murmurante flamine.

Ventus domum pertransiens,
Sponsi capillos seu maniplum spiceum
spargebat et blanda manu,
collum retingens in meum,
sensus trahebat in superna caelium.

Oblivione permanens,
innixa frontem supra Amati tempora,
amore languens concidi,
Sponsi fruens amplexibus;
oblita curas inter alba lilia.

Latine vertit HENRICUS MARTIJA, C. M. F.

De erratione Georgii Pelleterii pueri

III. Ego si tu essem, effugerem, inquit ille puer qui pittacium vendiderat et et jam propemodum Georgioli factus amicus erat, cum audisset, in quam sententiam illae essent litterae. Tu dicis, inquit, haud facilem esse rem, sed revera nihil in mundo est facilius. Ingredieris ecclesiam, subsistes paulisper, ut a Virgine preceris prosperum iter, postea exhibis per portam qua omnes exeunt boni et properabis ad ferroviariam stationem. — Ad stationem, ais? — Opinor. Non revertaris tu pedester in patriam; quandoquidem pecunia tibi est in sacculo, ferroviarium facies iter. — Meminero. — Sed etiam illud velim memineras paucos tibi ad cogitandum restare dies. Nam cum recitatus erit ordo instituti, denuntiare audies consiliarium, ut qui secum adhuc habeant pecuniam, hanc quam primum deponant apud praefectum; et apud quem tamen postea pecunia deprehensa erit, dabit poenam. — Ah! quid tu

mihi narras? Ne nummos quidem secum gestare fas esse? —Tibi narro, inquam, qui jam annos vitam collegii noverim. Ceterum tibi liberum est mihi non credere et utut malueris facere. —Ex illo igitur die Georgii cogitatio delixa in fuga erat.

Verum ut dicam, non erat solius ejusmodi consilium. Nam eo ipso qui secutus est die quidam condiscipulus ejus eadem via effugiebat, quae indicata Georgio erat. Sed ille fugitivus vespere tardigradus sodalibus se reddidit et cognitum postea erat reductum esse a custodibus publicis tamquam male meritum, in aperto agro inventum et peccatum suum prae se ferentem. Et illi quidem fortes viri, paucis factis interrogationibus, cum rem intellexissent, non audientes rationes nec flexi ad clementiam pueri lacrimis, hunc reduxerunt, ut ipsi aiebant ad Dominum Bosco, et sibi jure persuaserunt recte se et opus caritatis fecisse.

Hoc rei eventu, qui saepe et multum discipulis fuit in ore, et quem praefecti deterrendi causa et ipsi leuissimis describebant coloribus, factum est, ut Georgiolus jam minore cum studio persequeretur consilium, quod clam ei erat descriptum. Et fortasse tempus, optimus ille medicus, etiam Georgii animum in perpetuum illo morbo liberasset et fugae omne sedasset consilium, nisi epistula quadam nequaquam in eam sententiam scripta in mente Georgii denuo et suorum desiderium et consilium fugae excitatum esset.

Bona illa matertera, quae habitabat Nizzae in agro Montis Ferrati, non semel significaverat velle se videre et amplexari nepotulum illum suum, et nunc ei bellam scripserat epistulam, plenam animi, plenam dulcium verborum. Quod a matre pueri compererat hunc ad collegium profectum esse, gaudii voces et gratulationis protulit et nepoti proposuit ut sibi, quidquid ei opus esset, concederet: sibi curae fore omnia. Addiderat bono femina materna monita, nulloque modo suspicata, quanti sua verba futura ponderis essent, ad extremum hoc scripserat: cupere se videre nepotem ex collegio revertentem, quem etiam Nizzam transeuntem oportuisset consistere, ubi habitaret ipsa, cui polliceretur jam nunc se eum laetam excepturam esse.

His litteris puer adductus est ut fugae consilium perficeret: Currere ad ferrovia, ferrovia vehi Nizzam ad patentem materterae domum, strategemati veluti factam, nam inde, adjuvante matertera, facilius expugnari conciliarique animum posse patris. Esse tanta humanitate Elviram materteram ut facile, quod pater data opera nollet intellegere, comprehenderet; ejus se usurum hospitio quoad deferbuisset patris ira, nisi forte is se mallet statim venire domum. Et interventu matris non adeo certe longam patris iram futuram esse.

Quis neget Georgiolum in omnes partes diligentissime expendisse consilium? Sic tamen fieri solet acuate necessitate mentem, et paulum velim consideres, quam operosum multos jam dies parvum illius cerebrum fuerit. Omnia vincit amor, et omnia initaie semel viae impedimenta vicisset Georgii indomitum desiderium paternae casae impositae colli liberiorisque vitae rusticae, quod desiderium neque tempus neque humanitas et affabilitas praefectorum lenivit.

Itaque compererat ferroviarium agmen abiturum esse Nizzam circiter tertiam decimam diei horam, eandem horam, qua nulla esset ad fugam aptior, quod egredi

posset ex collegio meridie, quo tempore omnes interessent prandio, minus observarentur januae, minor agitaretur per urbis vias frequentia. Neque quisquam illo die suspicatus est aut potuit suspicari, quid secreto designaret Georgiolus, qui tam tranquillus subrideret eo die inter condiscipulos et in cavaedio et in scholis. In cavaedio certe, cum eum praeteriens catechista leniter adridens interrogasset, abissetne ille morbus, Georgius ausus est dicere abisse. Tum ille sacerdos: Memento igitur, inquit, gratias agere Deiparae, quod illa tibi sanavit animum. Quae verba per totam fere scholam sonabant in auriculis pueri. Re enim vera id unum pungebat ejus pietatem inter timorem et spem fluctuantem: Quid? Eritne illa, eritne sic caelestis contenta Mater? nam esse, quod esset aeternus, inoboedientiam in patrem simul et in suos praefectos. Contra, quod ad Matrem Dei omnes pectoris sui curas rettulisset, jure sibi visus est dissimulasse facinus aliis et recte credere Virginem, si minus probaret coeptum, saltem sibi permittere. Postremo: Ecquid, inquit facio mali? Nihil admodum. Ad mammam redeo. Estne forsitan mala res amantem matris esse? Et haec consilii sui defensio ei visa tam justa est, ut dubitationis contrariae molestiam penitus eximeret.

Post semihoram, ita secum loquitur, scholae finis erit. Et dum sodales tumultuabuntur per cavaedium prandii expectantes signum, ego tacitus et obscurus in ecclesiam ibo, ubi precer Deiparam. Hoc nihil habebit admirationis. Annon licuit qualibet hora intrare ecclesiam rogatum Deiparam? O philosophum nostrum! Nec erat tum quidem quisquam intro. Georgio ultro subit transeundum celeriter, priusquam ab ullo deprehenderetur, et properat capere portam vicinamque libertatem. In medio tamen ecclesiae ut qui retineretur alicujus manu resistit. Cor illi palpitabat adeo ut sibi videretur resonare alta ecclesiae navis. Hic puer sublatis oculis ad Dominam nostram meridiano sole tum clara circumfusam luce ultro invitatus ad orationem, depositis in scamno genibus et fixo in facie consciae Matris divinae obtutu, paucis quidem, verbis sed ex imo animo fuis Virginem orat, ut sibi extraordinarium coeptum prosperet. Tum celeriter capessit ostium, antequam videret quisquam, et percursa celeriter navi postremum prospicit tabulam Virginis et portam aperit. Nemodum eum viderat praeterquam illud ex alta imagine Virginis maternorum oculorum par. Et viderat ex illa altitudine Virgo tot aliorum suorum lentam per istam januam egressionem ad laboriosum plenumque vicissitudinum apostolatam proficiscentium. Et si Georgius tum illa porta non egreditur intrepidus missionarius, sed fugitivus puer, puer est timidus et vitae ignarus, sed boni animi. Et saepe his instrumentis divina providentia in suis consiliis persequendis utitur.

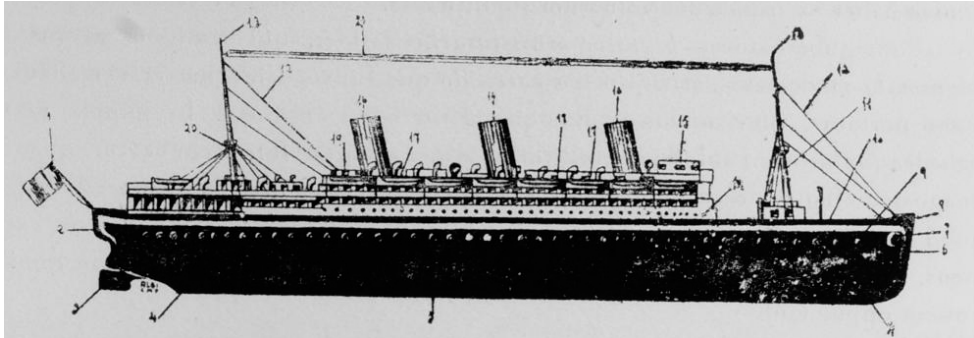
ANDREAS HABERL, S. V. D.

Romae, IV Idus Jul.

(sequar)

NOVA ET VETERA

1. — Navigii partes

1 <i>Bandera</i>	signum, vexillum	12 <i>Cable</i>	rudens
2 <i>Popa</i>	puppis	13 <i>Mástil</i>	malus
3 <i>Timón</i>	gubernaculum, clavus	14 <i>Escotilla</i>	valvae, arum
4 <i>Quilla</i>	carina	15 <i>Puente</i>	pons
5 <i>Casco</i>	alveus	16 <i>Chimenea</i>	caminus
6 <i>Ancla</i>	ancora	17 <i>Salvaídas</i>	nautisalvia
7 <i>Arganeo</i>	arganum	18 <i>Camarote</i>	cellula
8 <i>Proa</i>	prora	19 <i>Galería</i>	pergula
9 <i>Puerta</i>	porta	20 <i>Cofa</i>	carchesium
10 <i>Cubierta</i>	stega; fori, fororum.	21 <i>Antena</i>	antena
11 <i>Jarcias</i>	habenae		

2. — Navis romanae conspectus

In portum, benevole lector, procedamus, Viden' locum ubi tot opifices sirenui laborant? — *Naupēgi* seu *naupegiarii* sunt; naves fabricantur, eorum officina *textrium*¹ vocatur, graece autem ναπηγίον, ubi naves fiunt, reficiuntur. Haud ab eo procul est *navale* seu *navalia* (gr. νεώριον), ubi navigia subducuntur et servantur. — Sed est juxta nos perbella navis, *pontem sublicium* ascendamus ut navis partes perscrutemur. — En *navicularius* seu *nauclērus* adest nobis: ipse navis dominus est. — Veniam tuam, benigne domine, ad navem inspiciendam deprecamur. — *Datur vobis*. — En igitur: super *constratum* seu *tabulatum* — quod et pons et stega dicitur — consistimus. Est igitur *tecta*, *strata* seu *constrata* navis; quae vero *ponte* caret, est *aperta* seu *aphracta*. Prior navigii pars seu quae prima procedit est *prora*: ad illam stat *proreta* «qui ventos captat et de eorum conversionibus gubernatorem monet», scopulos et inimicos invigilat, alter est post gubernatorem resque omnes custodit et servat; posterior vero pars *puppis* vocatur, — forma, uti vides, rotundā —, altior ornatior, et honoratior, ad illam est *diaeta* i. e. *camera navarcho* seu *praefecto*, — et

¹ Generatim etiam *navalia* dicitur.

in onerariis navibus *magistro* —, destinata. Prope eos *gubernator* seu rector assidet, qui *gubernaculum* moderatur: hoc ducitur ac regitur navis; in ejus superiore parte, quae *ansa* dicitur, affixus est fustis transversus seu *manubrium*, h. e. *clavus* quo gubernaculum movetur atque agitur a *gubernatore*; ima gubernaculi pars nomen *pinnae* habet ex pennarum volucrium similitudine.

Pone gubernatorem *hortator* seu *pausarius* assidet, qui remigum cantus seu *celeusmata* moderatur *portisculo* seu *porticulo* quod juxta Isidorum «est malleus in manu portatus, quo modus signumque datur remigantibus». In puppis vertice *aplustre* (*aplustrum*) sublime extollitur -- atque in latere *tutela* collocatur, quae est imago seu effigies dei a quo praesidium speratur, in prora vero praeesit *insigne*, quod peculiare est ornamentum rem seu virum, a quo navis nomen sortitur, exprimens. Adstant *turres* seu *propugnacula*, loca munita e quibus *classarii* seu *epihatae* hostem oppugnant.

Viae in navi, per quae ad remiges hortator accedit *agae* seu *aditus* vocantur. *Fori* vero semitae per quas nautae ultro citroque cursant (Cfr. Cic. *Senec.* 6, 17).

In media navi oneraria, et in aliis, *malus* seu arbor erigitur, cavumque illud quo malus innititur, *modius* appellatur. Majores, et in primis onerariae, duobus aptantur malis, quorum major *princeps* vocari consuevit. Malo lignum transversum adnectitur cui nomen *antenna*, in horum cacumine est quaedam machina, *carbesium* nomine, in quam ascendere ibique stare potest nauta litus, inimicum, ventos exploraturus, vel etiam *carbesium* summa mali pars dicitur, in qua sunt foramina, per quae funes trajiciuntur (FORCELLINI); hi *orbiculorum* ope et *trochlearum* (seu *rehamorum*) vela levant, ac pandunt vento. Malus subinde stipitibus seu *parastatis* susinetur; qui velamina levant ac movent, resque minores moderantur *nautarum* insigniuntur nomine.

Minores naves ac bellicae remis procedunt, horum extrema pars *palma* seu *palmula* vocatur, quod instar manus palmae protendatur; foramina per quae remi intrantes in aquam demittuntur, eamque agitant, *columbaria* nominantur. Remex, si unus, *sedili* assidet, si plures, *transtris*. *Remigium* est remorum ordo seu ipsi remi.

Quaedam naves *parada* ornantur, i. e. tegmine seu *umbraculo*.

Ima navigii pars seu fundus, qui subter aquam est, *alveus* vocatur et *carina*, [—a D. Isidoro *cymba*—], quae tamen vox —*carina*— melius significat trabem principem et imam quae totius navis fundamentum habetur; in carina seu fundo *sentina* invenitur, quo aquae et sordes confluunt.

Cum navis porto appropinquat aut consistere tenetur, *ancora* «fune adligata in mare projicitur, et fundo adhaerens, navem detinet» (ISIDORUS). *Ancorale* est funis ancora adhaerens; *remulcum* est funis «quo deligata navis trahitur vice remi» (ISIDORUS), *retinaculum* est funis in puppi, qui *tonsellae* h. e. uncino ferreo vel ligneo aptari solet ad navem in litore defigendam.

Si res tibi in aquam decidit, *urinatorem* voca, qui in eam sese immergens et natans, merces e mari extollit; *urinari* enim est in mare mergi et natando emergere.

Si quando navigationem insituas *vector* et *viator* eris, et *exercitatori* vel domi no *naulum* te debere memento et famulo *pulveraticam*; si vero merces tecum ad- portes, *portitor portitorium* a te repetet. Nostra autem aetate, qua tot sunt naviga- tionis inimici *nautisalviam* teneas semper oportet; — eadem ratione ac veteres deam, quae naves salvat, *navisalviam* dixerunt, eadem instrumentum qui vitam et nautam salvet, *nautisalviam* [vel *vitaesalviam*] vocarem—.

Sed, age jam, satis superque de romanorum navibus disputatum est. De recen- tiorum navigatorum varia forma et structura non est cur diseramus, quorum notio et usus omnibus patent. Non nulla tamen proferam vocabula recens efficta (*) vel novis rebus aptata (†). Cfr. PALAESTRAM LATINAM I, 7, p. 109).

3. — Vocabularium navale

<i>aduana (peaje)</i>	portitorium	<i>petrolero</i>	* petrolifera, ae (navis)
<i>aduanero</i>	portitor	<i>piloto</i>	gubernator
<i>almirante</i>	+ praefectus classis	<i>portaaviones</i>	* alivchifera, alivēhum vectoria, ae (navis)
<i>arsenal, astillero</i>	navalia, ium		
<i>boya</i>	+ specula	<i>propina</i>	pulveratica, ae
<i>barco nodriza</i>	+ nutricia, nutricula (navis)	<i>puerto</i>	portus, us
		<i>sonda</i>	catapirātes, ae, bo- lis, idos
<i>brújula</i>	+ nautica (acus)		
<i>buzo</i>	urinator	<i>submarino</i>	* submarinum (navi- gium)
<i>capitán</i>	+ trierarchus navis		
<i>caza submarino</i>	* submarinum insec- tans	<i>tonelada</i>	* millipondium
		<i>torpedero</i>	* torpedaria (navis)
<i>cargamento</i>	sarcina, merces	<i>torpedo</i>	+ torpedo, inis, [tere- brum]
<i>contraalmirante</i>	+ navarchus, i		
<i>crucero</i>	+ celox aerata	<i>torpedear</i>	torpedinem inmitte- re, impingere
<i>espólón</i>	rostrum		
<i>flete</i>	naulum	<i>transatlántico</i>	+ transatlanticum (na- vigium), * transo- ceania (navis)
<i>flota</i>	classis		
<i>gallardete</i>	aplustre, is		
<i>hélice</i>	helix, icis	<i>vapor</i>	* pyroscāpha, * vapo- rināvis, vaporaria
<i>muelle</i>	crepido, inis		
<i>pasajero</i>	vector, viator	<i>vicealmirante</i>	subpraefectus classis
<i>patrón</i>	navicularius, nauclē-		

rus

JOSEPHUS M.^a MIR, C. M. F.

Quid dedicatum...

(Oda 31, lib. I)

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates, quid orat, de patera novum
fundens liquorem? Non opimas
Sardiniae segetes feracis;
non aestuosae grata calabrae
armenta; non aurum aut ebur indicum;
non rura, quae Liris quieta
mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant calena falce, quibus dedit
fortuna vitem, dives et aureis
mercator exsiccet culullis
vina syra reparata merce,
dis carus ipsis: quippe ter et quater
anno revisens aequor Atlanticum
impune. Me pascunt olivae,
me cichorea levesque malvae.
Frui paratis et valido mihi,
Latoe, dones, et precor integra
cum mente; nec turpem senectam
degere, nec cithara carentem.

*Qué te pide, Apolo, un vate
hoy que un templo te dedican?
¿qué te pide cuando nuevo
licor de la copa liban?
De la Cerdeña feraz
rica mies o apotecidas
greyes de Calabria ardiente?
No el oro o marfil de Indias
ni los campos que con mansa
corriente callado lima
el Garrillano. Otros poden,
si Fortuna les dió, viñas
con hoz de Caleno; apure*

*vino en copa áurea, por sirias
drogas trocado, opulento
mercader que al año gira,
grato a los dioses, tres veces
y cuatro la mar con dicha.
Abaste mi mesa, leve
malva, achicorias y oliva.
Oh Dios Apolo, te ruego
que disfrutar me permitas
de salud y lo que tengo
con la mente sin mancilla.
Vejez sin torpeza dame
no privada de la lira.*

CARLOS MESA GÓMEZ, C. M. F.